

TEKTONIKA

Paweł POPRAWA

ANALIZA SUBSYDENCJI ORAZ HISTORII TERMICZNEJ

METODYKA

Jednowymiarową analizę subsydencji (*backstripping*) przeprowadzono w celu wyodrębnienia z zapisu osadowego wypełnienia basenu sedymentacyjnego tektonicznej składowej całkowitej subsydencji. W analizie subsydencji użyto takich danych wejściowych, jak: miąższość jednostek, na które podzielono profil, ich stratygrafia (wyrażona wiekiem liczbowym), litologia, parametry petrofizyczne skał, zmiany batymetryczno-topograficzne oraz eustatyczne. Złożonym problemem była rekonstrukcja miąższości utworów usuniętych w trakcie erozji z końca kredy i wczesnego paleogenu. Oznaczono ją na podstawie profilu dojrzałości termicznej.

Poszczególnym jednostkom stratygraficznym wydzielonym w profilu, o randze zależnej od możliwej rozdzielcości stratygraficznej, przyporządkowano wiek liczbowy. Zastosowano w tym celu tabelę stratygraficzną Gradsteina i Ogga (1996) oraz Gradsteina i in. (2004). W backstrippingu uwzględniono poprawkę na dekompakcję, którą obliczano według algorytmu Baldwina i Butlera (1985). Głównymi parametrami petrofizycznymi skał, uwzględnionymi w procedurze dekompakcji, były współczynniki kompakcji oraz porowatości pierwotne, które przyjęto według publikowanych, typowych wartości dla podstawowych typów litologicznych.

Rekonstrukcję historii termicznej i warunków pogrzebania przeprowadzono przy użyciu techniki jednowymiarowych

modelowań komputerowych, kalibrowanych pomiarami refleksyjności witrynu. Do modelowań użyto danych określających historię pogążania, w tym stratygrafię i miąższości poszczególnych jednostek osadowego wypełnienia basenu, parametry petrofizyczne skał, współczesny reżim cieplny oraz obecną dojrzałość termiczną. W procedurze modelowań dojrzałości termicznej dwoma najistotniejszymi czynnikami są historia pogążania oraz historia strumienia cieplnego.

Modelowania dojrzałości prowadzono metodą *forward*, tj. zakładano stan wyjściowy systemu oraz określony proces geologiczny, a następnie wyliczano jego skutek dla współczesnego rozkładu dojrzałości termicznej w profilu. W przypadku niezgodności między dojrzałością wyliczaną a pomierzoną procedurę powtarzano przy innych parametrach modelu, aż do osiągnięcia optymalnej kalibracji modelu. W procedurze modelowań szczególną uwagę poświęcano problemowi unikatowości modelu, tj. analizowano alternatywne modele o analogicznej lub zbliżonej jakości kalibracji. W trakcie przeprowadzonych modelowań dojrzałość termiczną wyliczano z zastosowaniem standardowego dla tej metody algorytmu Sweeneja i Burnhma (1990). W rekonstrukcji historii termicznej uwzględniono również zmiany średnich temperatur powierzchniowych, tj. temperatur do których cały system osadowego wypełnienia basenu był studzony.

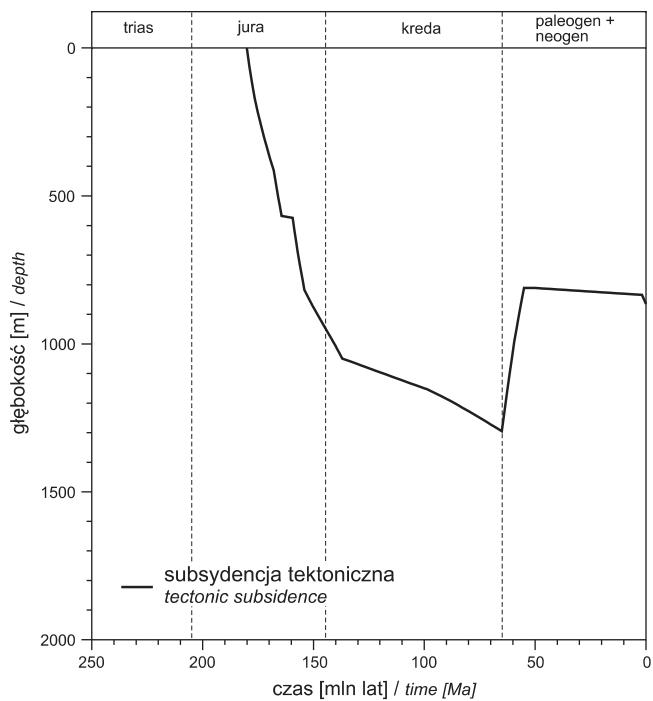
ANALIZA SUBSYDENCJI ORAZ TEMPA DEPOZYCJI

Istotnym czynnikiem rzutującym na wyniki analizy subsydencji tektonicznej dla profilu otworu wiertniczego Ciechocinek IG 2 jest jego lokalizacja w strefie aktywnej tektoniki solnej. Może to powodować wertykalne ruchy w podłożu basenu jurajsko-kredowego, jednak nie związane z tektonicznymi ruchami pionowymi podłoża kryształcznego. W efekcie istnieje niebezpieczeństwo, że obliczona krzywa subsydencji może ilustrować pozorne zdarzania tektoniczne, a zatem wyniki analiz są w tym przypadku obarczone podwyższonym zakresem możliwego błędu.

Uzyskana krzywa wskazuje, że w jurze środkowej trwała szybka subsydencja tektoniczna, kontynuująca się w późnej

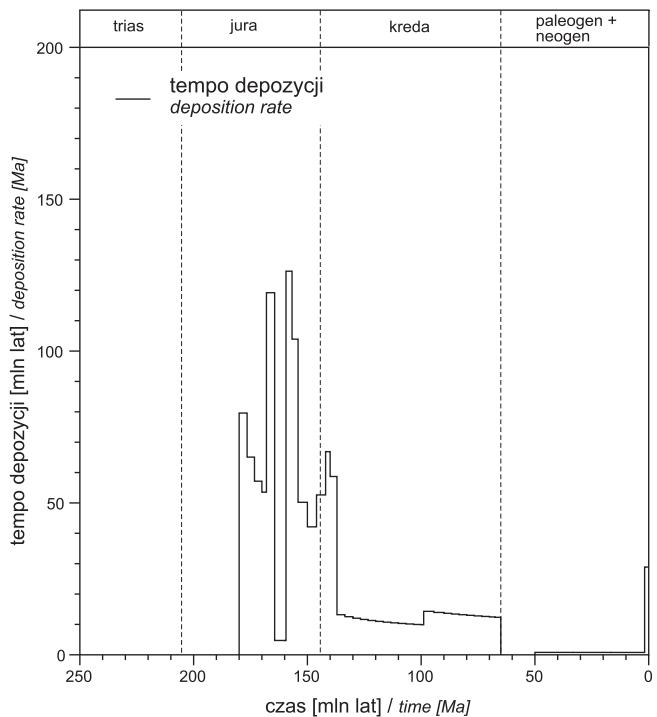
jurze (fig. 22). Krótki epizod spowolnienia subsydencji w kolejnej może wiązać się z niedoszacowaniem głębokości ówczesnego zbiornika, a zatem może stanowić artefakt. Ogólnie ujmując dla okresu od środkowej jury do wczesnej kredy uzyskana krzywa odzwierciedla stopniowe spowalnianie subsydencji, a zatem ma kształt wskaźnikowy dla ekstensyjnego reżimu tektonicznego. Taka interpretacja jest zgodna z konkluzjami R. Dadleza i in. (1995), badających historię subsydencji basenu polskiego.

Tempo depozycji utworów jury środkowej utrzymywało się w zakresie około 50–80 m/mln lat, z wyjątkiem batonu, kiedy akumulacja materiału detrytycznego była szybsza i jej

Fig. 22. Historia subsydneyj tektonicznej

Tectonic subsidence history

Fig. 23. Tempo depozycji osadów

Sediment deposition rate

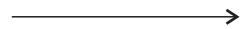
tempo wynosiło do 120 m/mln lat (fig. 23). Po okresie spowolnienia depozycji w kelowej (ok. 4 m/mln lat) w oksfordzie tempo depozycji ponownie znacząco wzrosło, osiągając

ok. 120–130 m/mln lat. W kimerydzie, tytonie i beriasie tempo depozycji utrzymywało się na poziomie ok. 40–65 m/mln lat.

ANALIZA HISTORII TERMICZNEJ

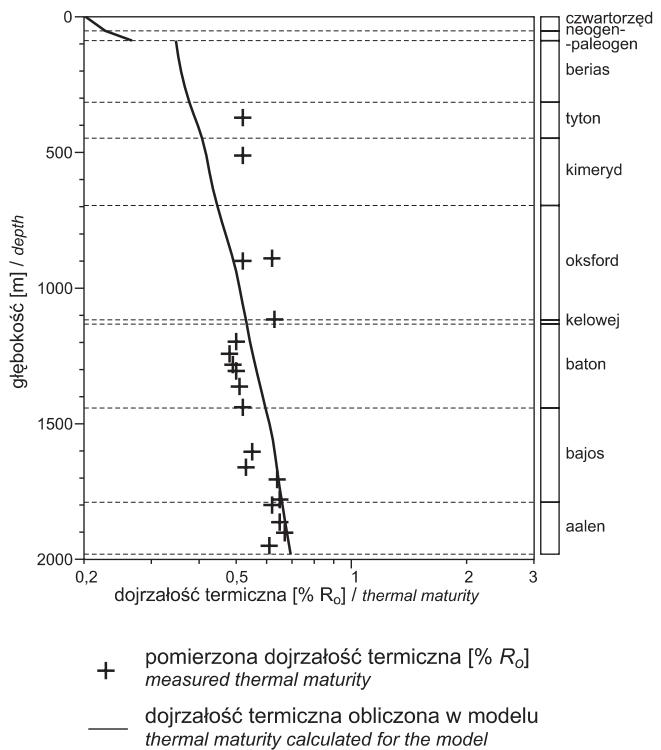
Dla profilu Ciechocinek IG 2 nie dysponowano termogramem otworowym. W związku z tym współczesny reżim termiczny określono na podstawie danych zawartych na mapach temperatur na powierzchniach sześć poziomów Karwasieckiej i Bruszeckiej (1997). Obliczona wartość współczesnego strumienia cieplnego wynosi 55 mW/m².

Do kalibracji modelu historii termicznej użyto 19 pomiarów refleksyjności witrynu, obejmujących odcinek profilu od tytonu po aalen (fig. 24). W analizowanym otworze stwierdzono specyficzny profil dojrzałości termicznej utworów jurajskich, charakteryzujący się bardzo niskim gradientem dojrzałości termicznej. Na odcinku blisko 1700 m dojrzałość osadu wzrasta od 0,52% R_o do zaledwie 0,67% R_o , przy czym w obrębie utworów batonu stwierdzono niższą dojrzałość termiczną (0,48–0,52% R_o). W efekcie profil dojrzałości termicznej jest nieomal pionowy. Taki charakter profilu dojrzałości termicznej oznacza dominujący wpływ niekonduktynowego transportu ciepła w tej strefie basenu.

Fig. 24. Kalibracja modelu historii termicznej pomiarami dojrzałości termicznej

Calibration of the model of thermal history with measurements of thermal maturity

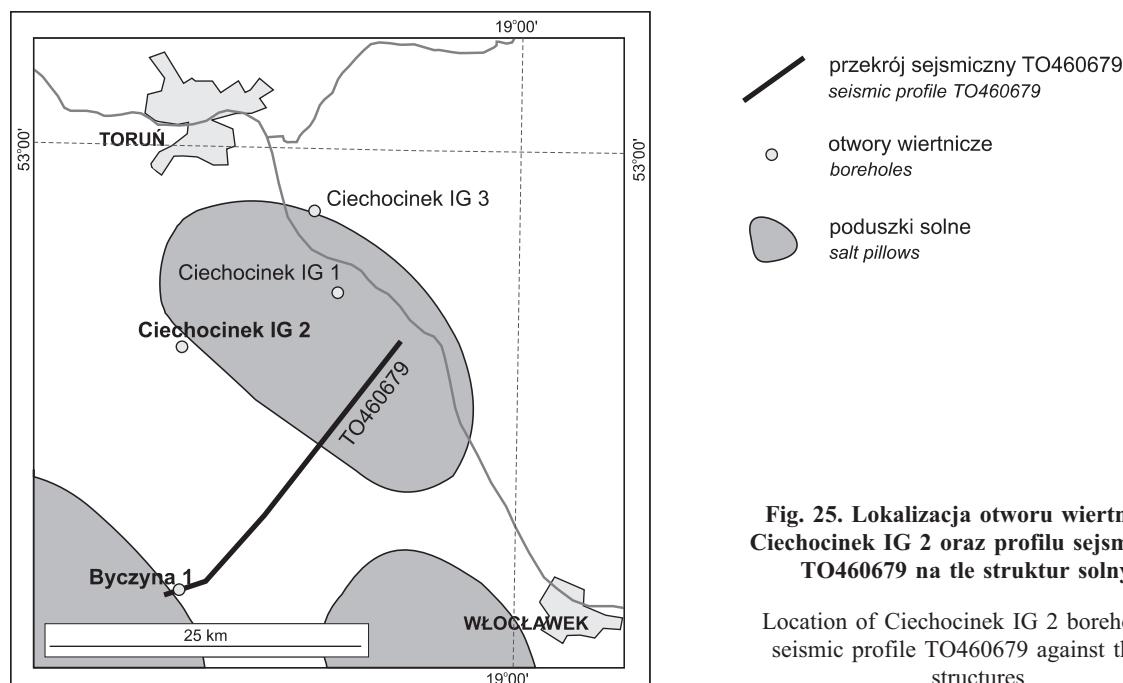
Wyniki modelowania historii termicznej dla profilu Ciechocinek IG 2 pozwalają stwierdzić, że dla wytłumaczenia stwierzonego profilu dojrzałości konieczne jest przyjęcie dodatkowej produkcji ciepła w obrębie kredowego nadkładu utworów, następnie zerodowanego. Dopływ dodatkowego ciepła, w analizowanym modelu przyjęty w ilości $500 \mu\text{W}/\text{m}^3$, przypuszczalnie następował w późnej kredzie.

Piotr KRZYWIEC

INTERPRETACJA DANYCH SEJSMICZNYCH

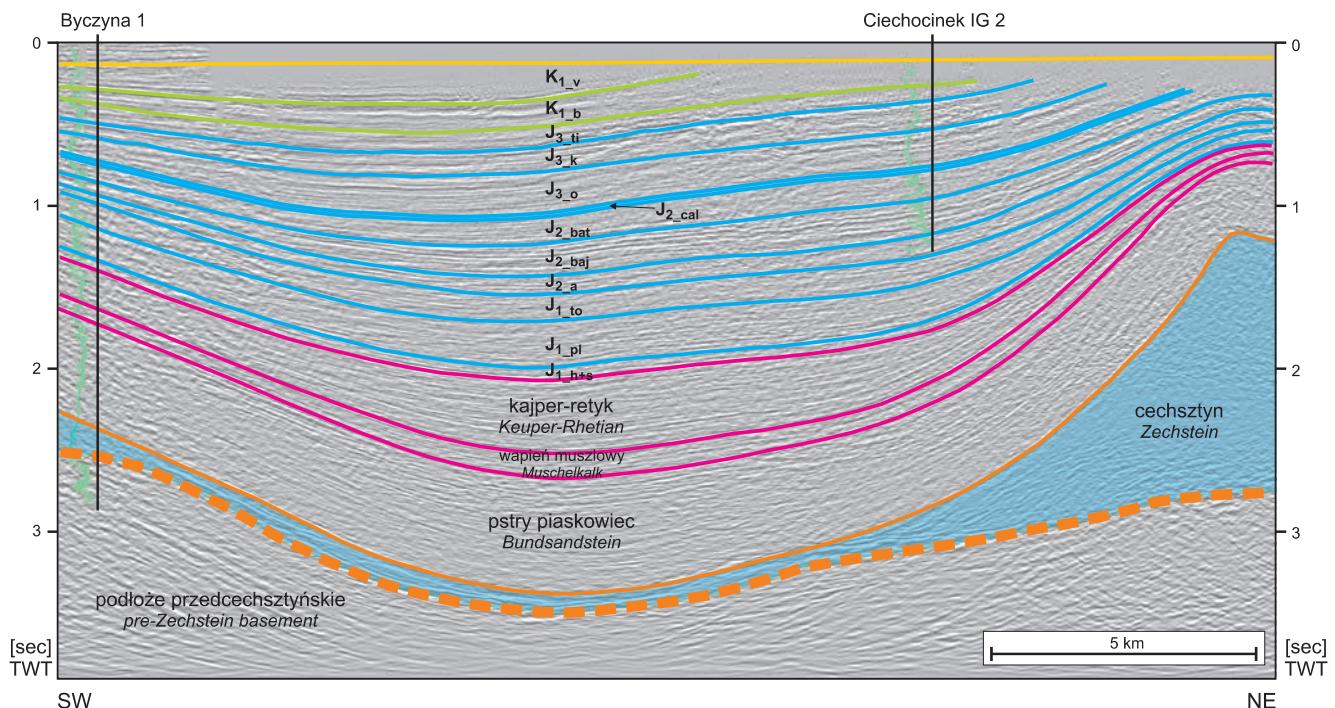
Otwór wiertniczy Ciechocinek IG 2 jest ulokowany na południowo-zachodnim skrzydle synkliny rozwiniętej między dwiema strukturami solnymi: poduszką solną Ciechocinka na północnym wschodzie oraz poduszką solną Konar na południowym zachodzie. W rejonie tym pomierzono w latach 70. i 80. XX w. kilka profili sejsmicznych, w tym kilka zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie otworu wiertniczego Ciechocinek IG 2. W zdecydowanej większości były one jednak bardzo zlej jakości, na ogół nie pozwalające na wiarygodną interpretację nawet stropowych części pokrywy mezozoicznej. W celu zilustrowania geometrii mezozoicznej pokrywy osadowej w otoczeniu otworu wiertniczego Ciechocinek IG 2 wykorzystano profil TO460679 (fig. 25). Profil ten jest położony w stosunkowo znacznej odległości od omawianego otworu, jednak w tej części basenu utwory mezozoiczne na kierunku NW–SE zalegają poziomo bądź z niewielkimi upadami, w związku z czym zrzutowanie tego otworu na profil sejsmiczny TO460679 pozwoliło na uzyskanie precyzyjnej kalibracji stratygraficznej obrazu sejsmicznego (fig. 26).

Można tak sądzić z uwagi na istniejący wówczas nadkład utworów jurajskich o odpowiednio dużej miąższości. Mechanizm dostarczający dodatkowej energii cieplnej w obrębie nadkładu utworów jurajskich jest trudny do ustalenia. Można przypuszczać, że taką rolę spełniały gorące roztwory, migrujące przez spękany kompleks utworów górnokredowych.

Fig. 25. Lokalizacja otworu wiertniczego Ciechocinek IG 2 oraz profilu sejsmicznego TO460679 na tle struktur solnych

Location of Ciechocinek IG 2 borehole and seismic profile TO460679 against the salt structures

Fig. 26. Zinterpretowany profil sejsmiczny TO460679

Otwory wiertnicze Ciechocinek IG 2 i Byczyna 1 pokazano wraz z krzywymi naturalnego promieniowania gamma; **stratigrafia**: K₁_v – walanżyn, K₁_b – berias, J₃_ti – tyton, J₃_k – kimeryd, J₃_o – oksford, J₂_cal – kelowej, J₂_bar – baton, J₂_baj – bajos, J₂_a – alen, J₁_to – toars, J₁_p – pliensbach, J₁_h+s – hetang+synemur

Interpreted seismic profile TO460679

Ciechocinek IG 2 and Byczyna 1 boreholes are shown with natural gamma ray curves; **stratigraphy**: K₁_v – Valanginian, K₁_b – Berriasiian, J₃_ti – Tithonian, J₃_k – Kimmeridgian, J₃_o – Oxfordian, J₂_cal – Callovian, J₂_bar – Bathonian, J₂_baj – Bajocian, J₂_a – Aalenian, J₁_to – Toarcian, J₁_p – Pliensbachian, J₁_h+s – Hettangian + Sinemurian

Profil TO460679 charakteryzuje się stosunkowo wysoką jakością pola falowego. Zaprezentowana tu wersja powstała w efekcie reprocessingu danych polowych, wykonanego przez Geofizykę Toruń na zlecenie PGNiG S.A. w 1997 r., w trakcie przygotowywania regionalnych profili sejsmicznych przecinających bruzdę śródziemno-północną (por. R. Dadlez, 2001; Krzywiec i in., 2006). Analizując ten profil (fig. 26) można zauważać, że podłożo cechsztynu charakteryzuje się wyraźnymi elewacjami, które najprawdopodobniej powstały w późnej kredzie–paleogenie, w trakcie inwersji bruzdy śródziemno-północnej (por. Krzywiec, 2006). W triasie i jurze rozwijały się obie wspomniane powyżej struktury solne, co jest uwidocznione

w lokalnych redukcjach miąższości w kierunku obu tych struktur. Największe zmiany miąższości oraz lokalne niezgodności kątowe obserwujemy w obrębie utworów triasu górnego, co jest zgodne z późnotriasmowym maksimum aktywności tektonicznej innych struktur solnych z rejonu kujawskiego, m.in. struktury solnej Kłodawy (por. Krzywiec, 2004). Również utwory jury dolnej i środkowej charakteryzują się wyraźną redukcją miąższości ponad strukturą solną Ciechocinka, co wskazuje na jej ciągły wzrost w jurze. Utwory jury górnej i kredy są ponad tą strukturą zerodowane, i tym samym nie można nic powiedzieć o jej ewentualnym późnorajsko-kredowym ruchu wznoszącym.